

INTERVIEWAREA STRUCTURATĂ A COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRACTIUNILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sumar

Copiii au nevoie de protecție azi

Respectarea interesului superior al copilului este o condiție definitorie a tuturor proceselor legale în care participă copiii fie că sunt victime, fie că sunt martori ai infracțiunilor. Prin ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale, dar și prin adoptarea Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției 2011-2016, Republica Moldova și-a asumat angajamentul să asigure un sistem de justiție corect, accesibil, care să ofere respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor copiilor victime sau martori ai infracțiunilor la cel mai înalt nivel posibil.

Proiectul "Interviewarea structurată a copiilor victime și/sau martori ai infracțiunilor" a fost implementat în perioada 2014-2016 în R. Moldova de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, în parteneriat cu Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Inspectoratul General al Poliției, Institutul Național al Justiției, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, cu suportul Reprezentanței UNICEF în R. Moldova și al Fundației OAK.

Ne-am propus să promovăm un model de practici bune, în baza unei viziuni comune a actorilor responsabili asupra procesului de instrumentare a cazurilor în care sunt implicați copiii victime sau martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, violență în familie, trafic de ființe umane. În cadrul parteneriatului între CNPAC și INJ, cu contribuția experților din Marea Britanie și Olanda (Centrul MOVISIE), a fost aprobat și aplicat un curriculum de pregătire a intervievatorilor. Astfel, 8 intervievatori au reușit să fie certificați și sunt implicați activ în audierea copiilor în condiții speciale conform art. 110¹ CPP al RM. În Bălți și Orhei, regiuni-pilot, s-a îmbunătățit considerabil colaborarea intersectorială, în special între organele de drept și serviciile sociale, ceea ce a permis optimizarea acțiunilor de investigare, efectuarea primului contact cu

Daniela Sîmboteanu,
președintă CNPAC

copilul conform unor standarde de protecție, realizarea operativă a acțiunilor procesuale, astfel încât audierea copilului în condiții speciale să se desfășoare în termene cât mai restrânse etc. Implementarea bunelor practici ne-a determinat să inițiem procesul de reglementare a activității intervievatorului, precum și de acreditare a spațiilor special amenajate pentru audiere. Sperăm ca aceste acțiuni să fie o prioritate a statului pentru perioada imediat următoare, deoarece copiii au nevoie de protecție azi!

Model al sistemului de justiție prietenos copilului victimă/martor al infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie

Necesitatea unei viziuni comune privind angajamentele și responsabilitățile puse pe seama fiecărui profesionist antrenat în procesul asigurării protecției efective a copiilor victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, care nu au împlinit vârsta de 14 ani (precum și în alte cazuri în care interesele copiilor sau ale justiției o cer), a stat la baza dezvoltării Modelului sistemului de justiție prietenos în procesul identificării și investigării unor asemenea cazuri (în continuare – Model), elaborat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), cu susținerea UNICEF Moldova.

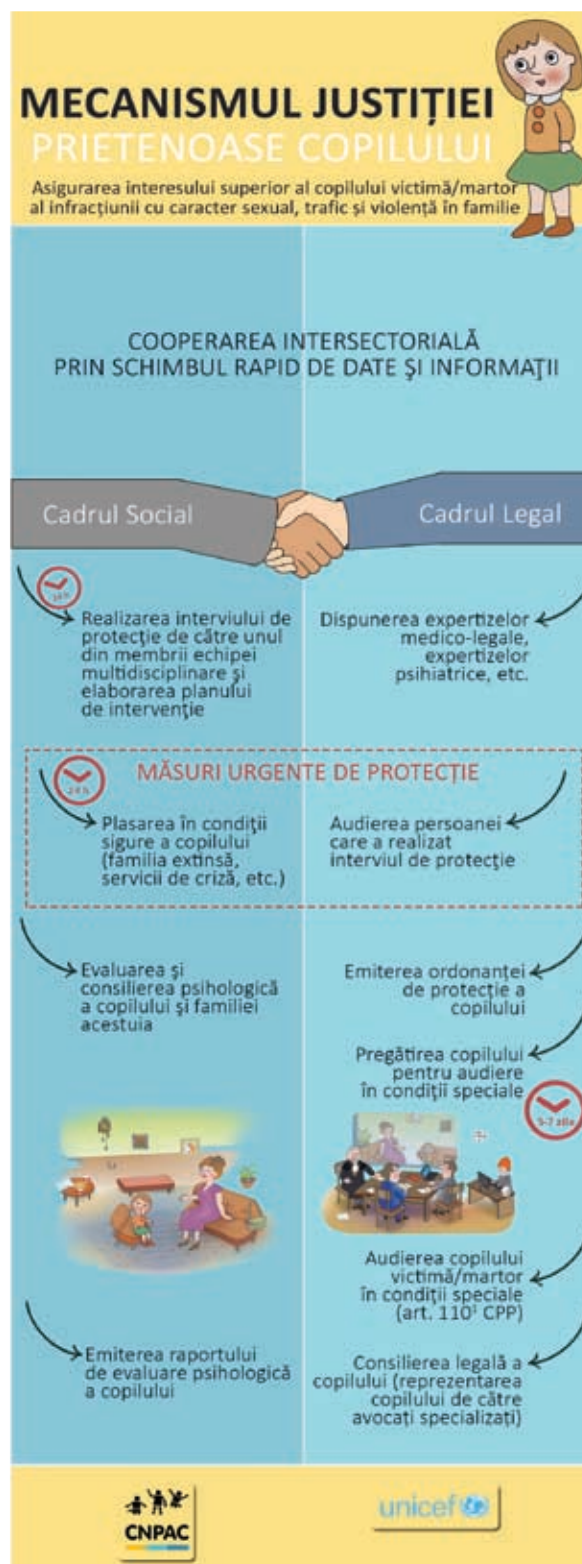
În Model sunt elucidate standardele de asigurare a unei justiții prietenoase copilului, rolurile și responsabilitățile profesioniștilor în cadrul interacțiunii cu copiii în mod direct sau indirect. Standardele propuse sunt conforme cu documentele internaționale în domeniul justiției prietenoase copilului/ legislația națională ajustată la acestea. Specialiștii primari implicați în implementarea modelului sunt inspectorii de sector, ofițerii de urmărire penală, procurorii, judecătorii, interviuatorii, avocații, psihologii, iar specialiștii secundari – asistenții sociali, medicii, pedagogii etc.

Copiii din Bălți și Orhei vor avea acces la o justiție prietenoasă

Pe parcursul anului 2016, regiunile Bălți și Orhei au implementat Modelul sistemului de justiție prietenos copilului. În această perioadă, membrii grupurilor de lucru, reprezentanți ai Procuraturii, Judecătoriei, Curții de Apel, Serviciului de Asistență Psihopedagogică, Inspectoratului de Poliție, Direcției asistență socială și protecție a familiei din aceste regiuni au avut parte de instruire și supervizare, s-au întrunit în mai multe ateliere comune, unde au discutat despre aplicarea standardelor Modelului, au făcut schimb de experiență și informații cu privire la: identificarea și referirea cazurilor suspecte de abuz asupra copiilor, primul contact al copilului cu sistemul de protecție/sistemul de justiție, cu procesul instrumentării cazurilor, realizării audierii în condiții speciale și asigurării protecției copiilor victime/martori ai infracțiunilor. De fiecare dată, specialiștii au menționat importanța colaborării intersectoriale pentru asigurarea justiției prietenoase copilului, în cadrul căreia copilul nu este revictimizat și i se oferă protecție pe toată durata examinării cazului.

Alexandru Bejenaru, ofițer de urmărire penală, IP mun. Bălți

„Se face diferență între interviul de protecție/primul contact cu copilul victimă/martor al infracțiunilor și audierea acestuia în condiții speciale potrivit art. 110¹ CPP al RM. În practică, identificăm cea mai potrivită persoană pentru a realiza interviul de protecție, întreprindem cât mai operativ posibil acțiunile procesuale, astfel încât audierea copilului în condiții speciale să se desfășoare cât mai curând.”

Viorica Mudrea, inspector superior al Biroului Siguranță Copii, IP Orhei

„Progresele sunt vizibile, fișele de sesizare sunt utilizate, este implementat mecanismul intersectorial de cooperare. Nivelul de pregătire al profesioniștilor a crescut.”

Modelul poate fi accesat pe www.cnpac.org.md

Dezvoltarea capacităților profesioniștilor pentru asigurarea unei justiții prietenoase copilului

Profesioniștii din sistemul legal și-au îmbunătățit cunoștințele privind audierea în condiții speciale a copiilor victime/martori ai infracțiunilor

O sută treizeci și trei de profesioniști din domeniul legal (procurori, ofițeri de urmărire penală și judecători din raioanele Soroca, Drochia, Râșcani, Rezina, Glodeni, Florești, Orhei și mun. Bălți) și-au dezvoltat abilitățile de examinare a cauzelor penale prin prisma prevederilor art. 110¹, CPP al RM; reieșind din atribuțiile fiecăruia, s-au familiarizat cu condițiile și modalitatea de implicare în audiere a intervievatorului, cu principiile și standardele aplicate de acest specialist în lucrul cu copiii. Instruirile au pus accent pe abordarea comună din partea tuturor specialiștilor în instrumentarea cazurilor de violență împotriva copiilor și pe implicarea profesioniștilor bine pregătiți/specializați în procedura de audiere a copiilor în condiții speciale. Siguranța și bunăstarea copilului trebuie să constituie o prioritate a profesioniștilor în toate procedurile care îl implică, atât pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, cât și pentru instituțiile și organizațiile abilitate cu protecția copilului.

Iurie Perevoznic, ex-șef al Secției Minori și Drepturile Omului, Procuratura Generală

„Aceste instruiri vor aduce plusvaloare procesului de audiere în condiții speciale a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Trebuie să învățăm a comunica eficient cu copiii care, în virtutea unor circumstanțe deloc favorabile pentru ei, au fost atrași în procesul de urmărire penală și să construim o practică favorabilă pentru integritatea psihologică a copilului.”

Copiii victime/martori ai infracțiunilor vor fi audiați de intervievatori certificați

Șase psihologi și doi juriști au reușit să finalizeze cu succes cursul destinat intervievatorilor, ținut de experții internaționali, cu experiență vastă în domeniu, Nigel King din Marea Britanie și Bert Groen din Olanda. Cursul a inclus 12 zile de instruire (mai–septembrie 2015), precum și implicarea participanților timp de 6 luni în realizarea audierilor în calitate de intervievatori. Această activitate este o premieră pentru Republica Moldova, în rezultatul căreia participanții au obținut certificatele Institutului Național al Justiției, care confirmă că aceștia au urmat un curs complex în domeniul audierii în condiții speciale a copilului victimă a infracțiunilor, elaborat în baza unui curriculum aprobat de Institutul Național al Justiției. Instruirea a fost realizată în parteneriat cu Organizația MOVISIE, cu suportul Fundației OAK.

Bert Groen, expert internațional

„Audierea în condiții speciale este un instrument important, utilizat pentru a evita re-victimizarea copilului. În cazul unui copil-victimă a violenței sexuale, este important nu doar mediul prietenos în care are loc audierea, ci și profesionistul cu care discută. Pe parcursul acestei instruiri am observat că participanții au progresat în munca pe care o fac, de aceea noi avem mare încredere în ei, pentru că, de fapt, ei sunt baza acestui nou sistem judiciar prietenos copiilor.”

Nigel Stewart King, expert internațional

„Copiii sunt vulnerabili când ajung victime ale infracțiunilor și ei au nevoie să li se ofere șansa de a prezenta cele mai bune dovezi, utilizând condiții prietenoase copiilor. Este foarte importantă instruirea persoanelor, astfel încât acestea să obțină abilitățile, darul și cunoștințele necesare pentru a determina copiii să ofere, într-un mod prietenos, cele mai bune dovezi.”

Instituția intervievatorului – o necesitate pentru justiția prietenoasă copilului

Codul de procedură penală prevede nemijlocit instituția intervievatorului, definindu-l ca fiind specialistul cu studii juridice sau psihologice și cu instruire specializată, care urmează să interacționeze cu copilul. De asemenea, prevederi cu referire la calitatea intervievatorului se conțin în “Ghidul metodologic cu privire la instrumentarea cauzelor cu copii-victime/martori ai infracțiunilor”, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 25/25 din 03 august 2015 și Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 619/25 din 02 septembrie 2015.

Procedura specială de audiere și recunoașterea de facto a importanței specialistului-intervievator calificat au responsabilizat specialiștii în sensul concentrării asupra tuturor aspectelor necesare a fi elucidate în cadrul audierii și, totodată, a simplificat realizarea acțiunilor de urmărire penală. Îmbunătățirea calității audierilor se caracterizează prin: reducerea perioadei de timp din momentul inițierii urmăririi penale până la momentul audierii propriu-zise a copilului în condiții speciale; audierea copilului o singură dată; implicarea în procedură a intervievatorilor special instruiți și certificați de Institutul Național al Justiției. Totuși, practica relevă provocări și aspecte care necesită îm-

bunătățire. Există o confuzie în prevederile legale cu referire la instruirea intervievatorului, precum și lipsa unei înțelegeri clare și ample a rolului și responsabilităților acestuia. De asemenea, este principală extinderea bunei practici de certificare a intervievatorilor, aplicată de INJ în februarie 2016 – o procedură care să valorifice instruirea și să confere calificarea necesară.

65 de audieri cu participarea intervievatorilor certificați

În anul 2016, cei 8 intervievatori care au obținut certificate (3 din Chișinău, 3 din Bălți, 1 din Orhei și 1 din Sângerei) au realizat 65 de audieri în mun. Chișinău, Bălți și în rle Orhei și Hâncești. În această perioadă au fost înregistrate mai multe schimbări pozitive, care au dus la îmbunătățirea procedurii de audiere a copilului în condiții speciale din perspectiva participării intervievatorilor instruiți. Pentru a-și dezvolta capacitățile, intervievatorii au beneficiat de **Ghidul “Audierea în spații special amenajate a copiilor victime sau martori ai infracțiunilor”**.

Instrumente pentru sensibilizarea și informarea specialiștilor cu referire la justiția prietenoasă copilului

În perioada de implementare a proiectului, CNPAC a realizat mai multe filmulețe informative care au drept scop dezvoltarea capacităților profesioniștilor din domeniu de a asigura condiții de audiere prietenoase copilului, de a cunoaște când și cum trebuie să aibă loc audierea copilului victimă a infracțiunilor, promptitudinea procesului, cum să fie realizat primul contact al copilului cu sistemul de justiție etc.

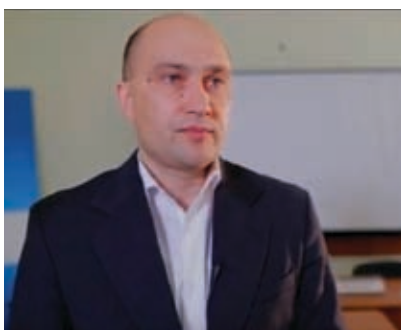
Oxana Șevcenco,
psiholog CNPAC,
intervievator
certificat

“Este important copilul să fie pregătit pentru audiere.”

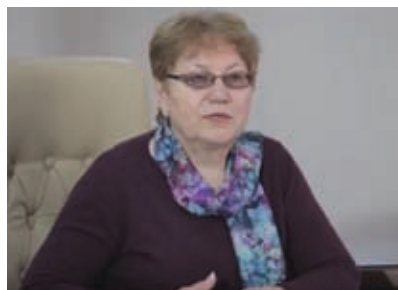
Mariana Gornea,
șef secția Justiția Juvenilă,
Procuratura Generală

“Intervievatorul are o pregătire specială pentru facilitarea comunicării cu copilul victimă.”

Anatolie Bunduchi,
procuror, Procuratura Sângerei

“Intervievarea copiilor victime sau martori este promptă.”

Vera Toma, judecător,
membru al Consiliului Superior al Magistraturii

“Scopul audierii în condiții speciale este de a nu revictimiza copilul.”

Documentarul specializat „Justiția prietenoasă copilului victimă/martor al violenței în întrebări și răspunsuri”

Documentarul “Justiția prietenoasă copilului victimă/martor al violenței în întrebări și răspunsuri” reflectă un model de asigurare a protecției copilului victimă/martor al violenței, începând cu etapa de identificare a copilului de către profesioniști (medici, psihologi, asistenți sociali etc.), urmând cu momentul când copilul intră în contact cu sistemul justiției și apoi când acesta este asistat de către serviciile sociale. Modelul prezentat în documentar scoate în evidență importanța colaborării și a schimbului prompt de date și informații între profesioniști, importanța respectării interesului superior al copilului și urmarea scopului comun: a asigura bunăstarea și protecția copilului.

În acest documentar sunt descrise intervențiile cheie, reglementate de Codul de procedură penală (articolul 110¹ CPP al RM), Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți și Hotărârea de Guvern nr. 270 din 08.04.2014.

Materialul video vine să formeze atitudini corecte față de intervenția echipelor multidisciplinare în cazurile de abuz, exploatare și trafic de copii, totodată, contribuie la dezvoltarea abilităților profesioniștilor în asigurarea unei justiții prietenoase copilului.

Documentarul a înregistrat peste 50.000 vizualizări în doar o singură lună.

Filmulețele pot fi accesate pe www.cnpac.org.md

Accesul copiilor victime/martori ai infracțiunilor la asistență psihologică

53 de psihologi din cadrul Serviciilor de asistență psihopedagogică (SAP) și-au îmbunătățit abilitățile de asistență psihologică a copiilor victime ale violenței

Pe parcursul anului 2015-2016, 53 de psihologi din cadrul Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică din țară au participat la un curs complex de instruire (6 module, 80 de ore), în urma căruia și-au dezvoltat capacități de: evaluare psihologică a copiilor victime ale violenței, asistență în criză, elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică etc. Pe parcursul desfășurării instruirilor respective s-a pus accent pe colaborarea intersectorială în procesul soluționării cazurilor de abuz față de copii, precum și pe îmbunătățirea competențelor și abilităților necesare pentru realizarea activităților de prevenire, identificare, examinare, referire și asistență a cazurilor de violență față de copii.

Dana Lichii, șef SAP Bălți, intervievator certificat

„Aceste instruiți au fost relevante, deoarece au răspuns nevoilor noastre de dezvoltare profesională. Datorită competențelor dezvoltate în cadrul formărilor, putem răspunde nevoilor copiilor/elevilor, părinților acestora. Punctul forte este că în grupurile de instruire au fost implicați profesioniști din diferite sisteme ce interacționează cu copiii, iar acest fapt a permis consolidarea echipelor multidisciplinare.”

Totodată, experții CNPAC au elaborat **Metodologia de evaluare psihologică și de elaborare a raportului de evaluare psihologică a copiilor victime**, în conformitate cu care se recomandă să fie realizate evaluările psihologice. Raportul de evaluare psihologică este un document în care psihologul descrie starea emoțională a copilului, referindu-se, în mod special, la prezența sau lipsa semnelor și consecințelor abuzului. Astfel, concluziile din raport sunt utilizate de către specialiști (autorități tutelare, polițiști, procurori, judecători) pentru aplicarea măsurilor potrivite de protecție a copiilor și pentru probarea abuzului în scopul pedepsirii abuzatorilor.

Daniela Sîmboteanu, psiholog, președinte CNPAC

“De regulă, copiii care trec prin experiența abuzului simt rușine, vină, neajutorare, se consideră ratați și inutili. Intervenind la timp, psihologul poate ajuta copilul să depășească aceste stări și să facă față traumei prin care a trecut. În unele cazuri, psihologul ar putea elabora rapoarte de evaluare psihologică, pentru a descrie judecătorilor prin ce stări psihologice trece copilul și dacă acestea ar putea fi urmări ale abuzului.”

Transferul bunelor practici din Olanda privind audierea copiilor în condiții prietenoase

Reprezentanți ai Ministerului Justiției, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Inspectoratului General al Poliției, Institutului Național al Justiției, reprezentanței UNICEF și ai Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii au efectuat o vizită de studiu în Olanda, cu scopul schimbului de experiență și de bune practici privind instrumentarea cauzelor copiilor victime/martori ai infracțiunilor. În cadrul acestei vizite, participanții au avut posibilitatea să discute cu experți și practicieni din domeniu și să viziteze mai multe instituții implicate în audierea și asistența copiilor victime: Ministerul Justiției al Olandei, Procuratura și Judecătoria din Haga, camerele de audiere a copiilor în condiții speciale din cadrul Poliției din Amsterdam, Centrul pentru copii și tineri cu traume (KJTC), Centrul de asistență multidisciplinară în cazurile de abuz față de copii (MDC-K) din Haarlem, Centrul Regional privind Violența Sexuală din Utrecht. Experiența preluată a contribuit la dezvoltarea în Republica Moldova a Modelului sistemului de justiție prietenos copilului victimă/martor al infracțiunilor, precum și la conștientizarea necesității de reglementare a instituției intervievatorului în R. Moldova.

Vera Toma, judecător, membru al Consiliului Superior al Magistraturii

„În cadrul vizitei de studiu în Olanda, organizate de CNPAC, am avut ocazia să ne familiarizăm cu instituția intervievatorului, să cunoaștem specialiștii care lucrează în domeniu, obligațiile și drepturile acestora, condițiile în care se desfășoară interviul și, desigur, cum are loc audierea copiilor de către un intervievator. Am rămas impresionată de experiența colegilor din Olanda, procurorii, judecătorii, colaboratorii de poliție și intervievatorii – toți fac echipă și colaborează foarte bine. Noi mai avem de preluat, de adaptat și de implementat multe practici. A fost o vizită foarte fructuoasă.”

Modelul de justiție prietenosă copilului poate fi replicat la scară națională

În luna octombrie 2016, CNPAC a organizat o ședință de totalizare în cadrul căreia a fost evaluată implementarea Modelului justiției prietenoase copilului victimă/martor al infracțiunilor. La eveniment a fost prezent Viceministrul Justiției, Anatolie Munteanu, care a precizat importanța acestui model de lucru în asigurarea justiției prietenoase copilului, importanța replicării acestuia la nivel național, a asigurării profesionalismului intervievatorului și a cadrului de reglementare a activității acestuia.

Ulterior, în cadrul Grupului de lucru interinstituțional pentru realizarea acțiunii 6.3.2, p. 2 din Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016, Viceministrul Justiției, Anatolie Munteanu, a pus drept sarcină demararea procesului de elaborare a Legii intervievatorului, în vederea determinării principiilor activității intervievatorului, statutului acestuia, în special privind selectarea, atestarea, acreditarea respectivului specialist. De asemenea, este necesar a fi reglementată și modalitatea de acreditare a spațiilor special amenajate pentru audierea copiilor, potrivit standardelor elaborate în acest sens.

Sergiu Rusanovschi, ofițer Programul Protecția Copilului, UNICEF Moldova

„Acest Model de justiție prietenosă copilului poate fi reprodus la scară națională, iar instituția pe care o reprezintă va sprijini partenerii implicați în implementarea acestui Model și va aprecia, va promova continuarea colaborării intersectoriale.”

Pentru a putea afla mai multe informații despre implementarea Modelului, precum și noutăți privind asigurarea justiției prietenoase copilului, abonați-vă la Buletinul Electronic CNPAC pe www.cnpac.org.md

Resurse CNPAC în domeniul justiției prietenoase copilului

www.cnpac.org.md | www.amicel.cnpac.org.md

- Broșura pentru copii „Voi fi audiat în condiții prietenoase”
- Broșura pentru părinți și reprezentanți legali „Copilul meu va depune mărturii”
- Ghidul intervievatorului „Audierea în spații special amenajate a copiilor victime sau martori ai infracțiunilor”
- Ghidul „Elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului”
- Pliantul „Audierea copiilor victime/martori ai infracțiunilor în condiții speciale”
- Agenda intervievatorului
- Raport de studiu „Atitudinile, cunoștințele și practicile specialiștilor privind aplicarea procedurilor prietenoase în investigarea cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/martori ai infracțiunilor”
- Materiale metodologice video (6 filme informative)
- Documentarul „Justiția prietenoasă copilului victimă/martor al violenței în întrebări și răspunsuri”

La realizarea Proiectului au contribuit:

- Bert Groen – expert internațional
- Nigel Stewart King – expert internațional
- Daniela Sîmboteanu – expert național
- Augustina Bolocan-Holban – expert național
- Irina Lupușor – expert național
- Cristina Varzari – coordonator de proiect
- Elena Nofit – consultant comunicare
- Cristina Proca – asistent de proiect

Contacte:

Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii
Chișinău, MD – 2069,
str. Calea Ieșilor 61/2
Email: office@cnpac.org.md
[Http://www.cnpac.org.md](http://www.cnpac.org.md)

Institutul
Național al
Justiției

unicef

OAK
FOUNDATION

Acest buletin a fost editat în cadrul Proiectului “Intervievarea structurată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor”, implementat în perioada 2014-2016 în Republica Moldova de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în parteneriat cu Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Inspectoratul General al Poliției, Institutul Național al Justiției, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, cu suportul Reprezentanței UNICEF în R. Moldova și al Fundației OAK.